

GELDERS PROJECT LEVERT ZES VOEDSELBOSONTWERPEN OP

Een voedselbos kan overal

Een voedselbos kan overal. In een park, op een landgoed, in een nat weiland, op een akker, in een boomgaard en zelfs in een bos. Dat is de conclusie van het project "Zes aantrekkelijke (voedsel)boslandschappen op maat" dat in 2022 met veel succes in Gelderland is opgestart. Het leverde tot nu toe niet alleen zes voedselbosontwerpen op, maar vooral ook een handige online tool waarmee iedereen een eerste stap kan zetten naar zijn eigen voedselbos.

Voedselbossen zijn hot. En terecht, want het is een prachtige vorm van voedselproductie met een minimale ecologisch voetafdruk, omdat je er geen input in hoeft te stoppen. Er zijn echter ook nog veel misverstanden, weet projectleider Marieke Karszen, van The Plant. 'Je bent er niet met een rijtje notenbomen en bessenstruiken. Mensen die met het idee van een voedselbos rondlopen, weten daarom vaak niet waar ze moeten beginnen. Want wat wil je ermee? Wil je productie draaien, of meer een romantisch voedselbos voor schoolklassen of recreanten? En welke planten kies je, hoeveel heb je er nodig, hoe zet je ze neer voor de grootste opbrengst of juist een optimale beleving?' Tijdens het project "Aantrekkelijke (voedsel)boslandschappen op maat" maakten voedselbos-experts daarom ontwerpen voor zes totaal verschillende uitgangssituaties, met ook nog eens totaal verschillende doelstellingen. Die zes "recepten" vormden de basis voor een online tool waar mensen zelf mee verder kunnen. De ontwerpen zijn gemaakt in Gelderland, maar zijn aanpasbaar aan situaties in heel Nederland.

Zes uitgangssituaties

Op de *Biesterhof in Millingen*, in een verdrogende polder, begint een jong stel een boerderij op rivierklei, aangekocht door Land van Ons. Ze willen onder andere een productievoedselbos, maar ook een romantisch ingericht voedselbos voor educatie en proeverijen. Daarnaast andere vorm van agroforestry: akkerbouw tussen rijen fruit- en notenbomen. Op *landgoed Welna in Epe* willen ze een stuk productiebos biodiverser maken. Er komt onder andere een laan van hickorybomen en mispels, met in het bos her en der plukjes tamme kastanjes, hazelaars en andere

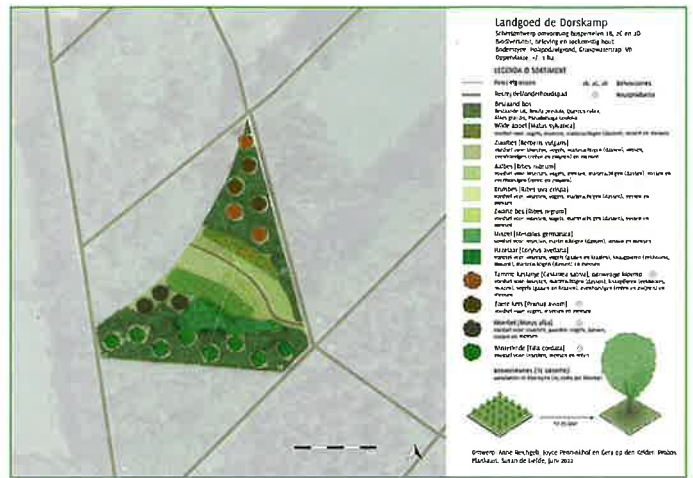
rijkstrooisoorten. De laan kan mechanisch geoogst worden. Bij *Kilder in het Montferland* neemt een jonge generatie de boerderij over. In plaats van op de trekker maïs verbouwen, zien zij meer in een voedselbos, in combinatie met een minicamping en horeca. Er komt een gevarieerd plukbos voor recreanten en daarnaast een "drinkbaar" bos met productie voor speciaalbrouwerijen, cider en perry (perencider). Op *landgoed De Dorskamp in Wageningen*, populair bij wandelaars, wil de familie haar bos biodiverser maken. In plaats van de harde overgang tussen bos en bouwland komen er een zoom en een mantel. Daarnaast komen er op een open plek bessenstruiken, fruit- en notenbomen waar bezoekers van mogen snoepen. Bij *Lingehout*, nu nog een laagstamboomgaard tussen Geldermalsen en Tiel, worden geleidelijk de fruitbomen vervangen door andere soorten, tot er een gevarieerd voedselbos overblijft, deels romantisch ingericht voor bezoekers en deels als productiebos. Bij een particulier in *Ederveen* is een voedselbos ontworpen op een heel hoge grondwaterstand op zand (het veen is allang afgegraven). Door een greppel te graven wordt er met de uitgegraven grond een wal aangelegd voor bomen die graag wat dieper wortelen. En daarbuiten zijn soorten gekozen die niet bang zijn voor natte voeten. De eigenaar wil graag vooral een mooi, biodivers voedselbos. Oogst is meegenomen, maar niet het hoogste doel.

Zinnige basisinformatie

Zes heel uiteenlopende situaties, met nogal wat wensen. Karszen: 'Op basis van al die wensen, bodemsoort, windrichting en grondwaterstand, hebben voedselbos-experts de ontwerpen gemaakt voor deze zes situaties.'

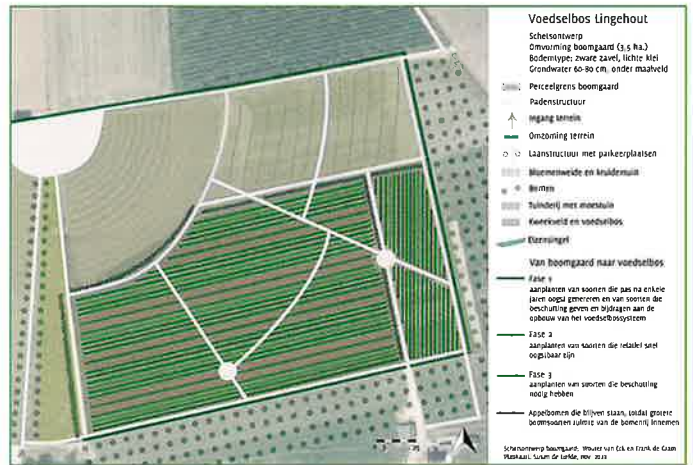
Ontwerp Biesterhof

Ontwerp de Dorskamp

Ontwerp 'bierbos' Kilder

Ontwerp Lingehout

Ontwerp Edeveen

Ontwerp Welna

Meer info

Klik op de eerste QR-code voor de zes ontwerpen. De "recepten" zijn daar te bekijken, inclusief gedetailleerde ontwerptekeningen en een volledige plantenlijst. Door een gratis account aan te maken, kan iedereen vervolgens zelf gaan rekenen met een van de recepten in de online tool. Video's over de projecten zijn te bekijken op YouTube, klik op de tweede QR-code.

Fruitkeuring Lingehout

De twee bosontwerpen zijn gedaan door Stichting Probos, kennisinstituut voor duurzame bosbouw. De voedselbossen op landbouwgrond zijn ontworpen door Wouter van Eck van Stichting Voedselbosbouw, Neêrlands voedselbospionier, bekend van Voedselbos Ketelbroek in Groesbeek. En het mooie is: al deze ontwerpen zijn vrij beschikbaar. Zo willen de ontwerpers laten zien dat een voedselbos (bijna) overal kan, en toekomstige eigenaren alvast met zinnige basisinformatie op weg helpen, legt Karssen uit. 'Zompige bodem, verdrogende klei, een boomgaard of een bestaand bos op arme zandgrond, er is altijd wel een mouw aan te passen.'

Online tool

Deze voedselbosrecepten zijn een handige inspiratiebron voor mensen die zelf rondlopen met een plan voor een voedselbos. Of dat nou een burgerinitiatief is, een landschapsarchitect of een ondernemer met plannen in die richting. Ook in de openbare

ruimte zijn er mogelijkheden, bijvoorbeeld om een bestaand bos of park biodiverser te maken, en meteen aantrekkelijker voor bezoekers doordat er wat te plukken valt.

'Ik zou zeggen: ga dan eens spelen met de online tool die dit project heeft voortgebracht', adviseert Karssen. 'Je begint met het "recept" – een van de zes voedselbosontwerpen – dat het dichtst bij jouw situatie ligt. Vervolgens kun je daar zelf mee gaan variëren: aantal hectares, grondsoort, waterpeil, wel of geen recreatie, manier van afzet.'

Het resultaat is om te beginnen een mooie plantenlijst. Karssen: 'Dat is een lijst met bomen en struiken die geschikt zijn voor jouw situatie, met uitleg over wat die boom nodig heeft aan zon, schaduw, water, bodem, wat hij oplevert, maar ook wat hij kost. Maar daarnaast krijg je ook nog een langjarig overzicht van kosten en opbrengsten. Je kunt in een oogopslag zien wanneer je voedselbos iets begint op te bren-

gen, en hoeveel werk je er in moet steken. En ook meteen hoeveel CO₂ het bos vastlegt. Daar kun je bij opdrachtgevers en vergunningverleners mee aankomen!'

Bijdrage

Er komen steeds meer voedselbossen, dat kan niet anders. Een voedselbos produceert voedsel zonder input (mest, bestrijdingsmiddelen) of uitstoot (CO₂, fijnstof, stikstof). Karssen: 'Als het dan ook nog CO₂ vastlegt, water bergt, de bodem verbetert, het landschap verfraait en verkoelt, dan levert het toch een aardige bijdrage aan een aantal maatschappelijke problemen. In de droge zomers van de afgelopen jaren bleek voedselbos Ketelbroek een groene oase te midden van geel verdroogde landbouwgrond. Bij stortregens houdt het bos water vast terwijl de sloten rond akkers en weilanden overstromen. En uit ervaringen in binnen- en buitenland wordt ook steeds duidelijker: economisch kan het ook heel goed uit!'

Over de auteur

Marjel Neeffjes is tekstschrijver en communicatieadviseur bij Communicatiebureau de Lynx - voor natuur, klimaat en ruimte. Het project "Zes aantrekkelijke (voedsel)boslandschappen op maat" is een initiatief van The Plant/ Voedsel uit het bos, Stichting Probos, Stichting Voedselbosbouw, Landgoed Welna en Stichting de Lynx.

